

УДК 342.951

Оксана Валеріївна БРУСАКОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

декан факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6522-8020>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ

На сьогоднішній день збільшується кількість вчинення адміністративних правопорушень на авіаційному транспорті як фізичними, так і юридичними особами. Свідченням цього є достатня кількість інформації, що висвітлюється у засобах масової інформації, а також і зміст судової практики щодо окремих громадян, які вчиняють правопорушення під час польотів, такі як розпивання спиртних напоїв, користування засобами радіозв'язку з борту повітряного судна, порушення норм чинного законодавства щодо перевезення небезпечних речовин або предметів. В той же час юридичні особи вчиняють правопорушення, пов'язані із порушенням порядку використання повітряного простору України, експлуатацією повітряного судна без документів, що дають право виконувати польоти, тощо. У зв'язку з цим дуже важливим є визначення відповідних правових засад адміністративної

відповідальності за правопорушення на авіаційному транспорті, тобто забезпечення належного правового регулювання останньої.

Дослідники звертають увагу, що на сьогоднішній день в адміністративній відповідальності за порушення правил безпеки польотів нагромаджено чимало проблем, зумовлених як недосконалістю нормативно-правового регулювання, так і недоліками тлумачення й застосування правових норм, труднощами функціонування самої системи державного управління безпекою польотів, проблемами кадрового, матеріально-фінансового, організаційного та іншого забезпечення її управлінської діяльності [1].

Я. Й. Баган виокремлює особливу роль адміністративної відповідальності, яка слугує дієвим правовим засобом правоохоронного призначення в галузі повітряного транспорту, що застосовується з метою організації нормального функціонування його суб'єктів, забезпечення публічного порядку та безпеки на його об'єктах, профілактики та боротьби з різними правопорушеннями. Крім того, автор звертає увагу, що у чинному законодавстві спостерігається спроба визначити деякі склади адміністративних проступків, оминаючи основний кодифікований акт, яким є Кодекс України про адміністративні правопорушення, та припускає запровадження нового виду відповідальності – фінансової [2, с. 103–104].

В умовах сьогодення нормативно-правове забезпечення адміністративної відповідальності за правопорушення на авіаційному транспорті охоплено Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП), Повітряним кодексом України та низкою законів, що містять норми, які передбачають адміністративну відповідальності на авіаційному транспорті.

Зазначимо, що адміністративна відповідальність у Кодексі України про адміністративні правопорушення встановлена трьома способами:

- бланкетним способом (шляхом відсилання до нормативно встановлених правил, порушення яких утворює об'єктивну сторону адміністративного правопорушення);
- шляхом зазначення у відповідній статті кодифікованого акта конкретних правил, порушення яких тягне за собою настання адміністративної відповідальності. При цьому охоронювані адміністративно-правовою санкцією правила повинні виступати елементом окремих нормативних актів законодавчих і виконавчих органів;
- встановленням заборони, порушення якої утворює об'єктивну сторону адміністративного правопорушення безпосередньо в нормі Особливої частини законодавчого акта про адміністративні правопорушення [3, с. 91–92].

В контексті зазначеного варто вести мову про класифікацію правопорушень на авіаційному транспорті в залежності від суб'єкта вчинення правопорушення – фізичні та юридичні особи. Підтвердженням зазначеного є передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення та Повітряним кодексом України відповідальність за правопорушення.

Аналіз положень Кодексу України про адміністративні правопорушення надає можливість виокремити наступні склади адміністративних правопорушень на авіаційному транспорті, а саме: порушення правил безпеки польотів (ст. 111 КУпАП); порушення правил поведінки на повітряному судні (ст. 112 КУпАП); порушення правил міжнародних польотів (ст. 113 КУпАП); порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті (ст. 120 КУпАП); порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті (ст. 133 КУпАП); підроблення проїзних квитків і знаків поштової оплати (ст. 135-1 КУпАП); порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на повітряному транспорті (ст. 137 КУпАП).

Слід зазначити, що Кодекс України про адміністративні правопорушення вищезазначені склади адміністративних правопорушень відображає в главі 10 «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку», тобто не відведено окремої глави, яка б передбачала відповідальність за правопорушення на авіаційному транспорті або в цілому в авіаційній діяльності. У той же час Повітряний кодекс України апелює термінами «авіаційна безпека», «безпека авіації» та «безпека польотів». Але безпосереднє звернення до ст. 10 Повітряного кодексу України надає можливість зазначити, що безпека авіації є найширшим за змістом і складається з безпеки польотів, авіаційної безпеки, екологічної безпеки, економічної та інформаційної безпеки.

Більшість вчених, які досліджували питання реалізації держаної політики у галузі цивільної авіації, наголошували на необхідності запровадження більш дієвих видів санкцій, крім штрафу. Для підвищення ефективності адміністративної відповідальності юридичних осіб необхідно провести принаймні часткову кодифікацію нормативних актів, що її встановлюють. Така кодифікація може бути проведена як на базі КУпАП, так і шляхом прийняття нового закону, який би регламентував виключно адміністративну відповідальність юридичних осіб [4, с. 10]. Адже визначення правових засад невід'ємне від встановлення певних норм (правил) поведінки. Однак, на практиці жодне правило не може повністю передбачити всіх можливих обставин, за яких воно має застосовуватися.

З огляду на те, що правове регулювання за своєю природою є специфічним різновидом соціального регулювання, націленим на досягнення певних результатів у житті суспільства та здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, під правовим регулюванням адміністративної відповідальності за правопорушення на авіаційному транспорті слід розуміти комплекс юридичних засобів, за допомогою яких держава встановлює правову форму захисту національних інтересів та захисту населення у сфері забезпечення авіаційної безпеки, що передбачає застосування уповноваженим органами (посадовими особами) до порушника (фізичних та юридичних осіб) адміністративних стягнень за вчинення порушень загальнообов'язкових авіаційних правил України в порядку і на умовах, передбачених нормами адміністративного законодавства.

Список бібліографічних посилань

1. Бичков А. С. Адміністративна відповідальність за порушення правил безпеки польотів: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2010. 19 с.
2. Баган Я. Й. Адміністративно-правове забезпечення функціонування авіаційного транспорту в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2018. С. 103-104.
3. Крижановська В. А. Адміністративна відповідальність в адміністративному праві України: сучасне розуміння, нові підходи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2016. С. 91-92.
4. Зима О. Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2001. С. 10.

Одержано 07.04.2021